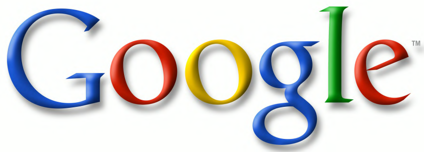

Netherlands

Art. 143-146

Wetboek van Strafrecht.

Stoomdruk van J. VAN BOEKHOVEN, Utrecht.

Apr 1 8

ART. 143—146

WETBOEK VAN STRAFRECHT.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap,

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA BEKOMEN MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

DR. G. VAN OVERBEEK DE MEIJER,

Hoogleeraar in de Faculteit van Geneeskunde,

EN

MET TOESTEMMING VAN DEN ACADEMISCHEN SENAAT,

TEGEN DE BEDENKINGEN DER FACULTEIT TE VERDEDIGEN

OP

Zaterdag den 25sten Juni 1887, des namiddags ten 3½ ure,

DOOR

WIBO BERNHARDUS BUMA,

geboren te LEEUWARDEN.

UTRECHT. — J. VAN BOEKHOVEN.
1887.

Aan mijne Moeder.

VOORWOORD.

Bij het verlaten van de Akademie breng ik aan allen, wier vriendschap en welwillendheid ik in mijn studententijd mocht genieten, mijn hartelijken afscheidsgroet.

Een woord van dank zij tot U gericht, H.H. Hoogleeraren der rechtsgeleerde Faculteit, voor al hetgeen Gij tot mijne opleiding hebt bijgedragen.

Maar in het bijzonder Hooggeleerde Heer POLS, *hooggeschatte Promotor, betuig ik U mijne warme erkentelijkheid voor de hulp, de bereidvaardigheid en vooral de humaniteit waarmede Gij mij bij het samenstellen van dit proefschrift hebt bijgestaan.*

ARTIKELEN 143–146 STRAFWETBOEK.

Art. 143. Hij die door geweld of bedreiging met geweld eene geoorloofde openbare vergadering verhindert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogst negen maanden.

Art. 144. Hij die opzettelijk door het verwekken van wanorde of het maken van gedruisch eene geoorloofde openbare vergadering stoort, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee weken of geldboete van ten hoogste zestig gulden.

Art. 145. Hij die door geweld of bedreiging met geweld hetzij eene geoorloofde kerkelijke plechtigheid of begrafenisplechtigheid verhindert, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar.

Art. 146. Hij die opzettelijk door het verwekken van wanorde of het maken van gedruisch hetzij eene geoorloofde openbare godsdienstige bijeenkomst, hetzij eene geoorloofde kerkelijke plechtigheid of begrafenisplechtigheid stoort, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste eene maand of geldboete van ten hoogste honderd twintig gulden.

Deze artikelen zijn in ons nieuw wetboek van Strafrecht opgenomen als eene noodzakelijke aanvulling der bepalingen strekkende tot verzekering van het recht in art. 10 der Grondwet gegeven.

Het recht der ingezetenen tot vereeniging en vergadering wordt erkend. De wet regelt en beperkt de uitoefening van dat recht in het belang der openbare orde. De ingezetenen toch die van hun grondwettig recht van vergadering gebruik maken en zich houden aan de beperkingen hun door de wet tot uitvoering van alinea twee van dat art. 10 der Grondwet opgelegd, hebben recht op bescherming van Staatswege

tegen inbreuken van anderen op hun recht, en wel op eene krachtiger bescherming dan door de gemeene bepalingen omtrent rustverstoring hun gegeven wordt. De wet moet hun de geoorloofde uitoefening van hun recht waarborgen. Deze waarborg wordt verleend door strafbepalingen.

Wij vinden dan ook in ons nieuw wetboek van Strafrecht verschillende bepalingen waarbij inbreuk op het recht van vergadering strafbaar gesteld wordt.

Van die strafbepalingen vormen de artt. 143 en volgenden slechts een deel.

Beschouwt men ze afzonderlijk, dan zal men ze licht onvolledig vinden.

Ze staan echter naast talrijke andere bepalingen. Hoewel op zich zelve een geheel vormende, regelen ze de waarborgen voor het recht om samen te komen tot gemeenschappelijke bespreking of behandeling van gemeene belangen slechts ten deele, of liever uit een bijzonder oogpunt.

Al dadelijk vallen er buiten de vergaderingen

van publiek-rechtelijke lichamen die ook niet onder art. 10 der Grondwet zijn begrepen. Het recht van vergadering dier lichamen berust niet op dat artikel, maar is een noodzakelijk gevolg van de hun van Staatswege opgelegde taak en wordt trouwens deels door andere bepalingen van de Grondwet, deels door de bepalingen der organieke wetten bijzonder geregeld.

Eene aanranding van dit recht is eene aanranding van die taak en van de openbare belangen wier behartigingen aan die lichamen is toevertrouwd, en draagt een ander karakter. Ze wordt mitsdien door bijzondere strafbepalingen beteugeld, als bevattende een misdrijf tegen de veiligheid van den Staat of betreffende de uitoefening van Staatsplichten en Staatsrechten. (Art. 95, 121 volgg. Strafwetb.)

Evenzoo zijn de vergaderingen van andere publiek-rechtelijke lichamen b.v. van rechterlijke collegiën, door verschillende bijzondere bepalingen tegen verstoring of verhindering in de uitoefening van het opgedragen ambt beschermd.

Men zie b.v. art. 185 Strafwetb., art. 24 vlgg. Burg. Rechtsv., art. 80, 151, alinea 2; 196, 289 Strafvordering, ook in verband met de bepalingen van artt. 179—182 en 184 Strafwetb.

De artt. 143 en volgg. hebben uitsluitend betrekking op de in art. 10 der Grondwet bedoelde vergaderingen.

Maar bovendien zijn ze beperkt tot openbare vergaderingen. Ook besloten private vergaderingen kunnen bescherming harer vrijheid behoeven en behooren haar te vinden. En ze vinden die in tal van bepalingen die rechtstreeks of zijdelings de vrijheid van de woning of de vrijheid van handelen van ieder beschermen en bij eene aanranding van de vrijheid van besloten vergaderingen van zelve worden overtreden, o. a. de bepalingen van art. 138 en van art. 284 Strafwetb. Bovendien zullen in vele gevallen de bepalingen tegen beleediging, mishandeling of tegen beschadiging van zaken overtreden zijn.

Eindelijk strekken die artikelen niet tot bescherming der vrijheid van vergadering tegen-

over handelingen van het openbaar gezag, der regeering of van ambtenaren. Regeeringspersonen of ambtenaren kunnen ongetwijfeld de in art. 143 en volgg. vermelde strafbare handelingen plegen in hun privaat karakter, en vallen dan evenzeer onder de strafbepalingen dier artikelen. Maar voor zoo ver ze in de uitoefening van het openbaar gezag eene geoorloofde openbare vergadering willekeurig belemmeren of verstoren, kunnen zij m. i. niet geacht worden die artt. te overtreden. Zoodanige schending van het recht van art. 10 der Grondwet heeft een geheel ander karakter, en moet worden beteugeld deels door de staatkundige verantwoordelijkheid der regeering, deels als ambtsmisdrijf ingevolge andere bepalingen, b.v. art. 365 Strafwetb. waarmede die verstoring of belemmering in den regel, zoo niet altijd ideaal zal samenloopen.

Hieruit volgt reeds dat onze artt. eene beperkte strekking hebben. Voor de verklaring is mitsdien noodig in de eerste plaats te onderzoeken welke die strekking is. Eerst daarna

rijst de vraag, op welke wijze de wetgever zijn voornemen heeft uitgevoerd.

Beginnen wij met het eerste.

Het antwoord is naar mijne meening dat de strekking van de artt. is: het beschermen van de openbare orde en rust. De artt. toch zijn geplaatst in titel V onder de misdrijven tegen de openbare orde, en de wetgever heeft ze niet, hoewel ze tevens een misdrijf tegen een Staatsrecht betreffen, in titel IV geplaatst, juist omdat hij de daden, in die artikelen opgenoemd, niet qua schending van een grondwettig recht strafbaar wilde stellen, maar qua feit dat op zich zelven reeds ongeoorloofd in hooge mate strekt tot verstoring van de openbare orde en rust. Hetzelfde motief dat tot het feit meestal aanleiding geeft, n.l. politieke of godsdienstige of andere onverdraagzaamheid, werkt aan de andere zijde tot het opwekken van den hartstocht, maakt de zaak grievender voor hem wier recht wordt gestoord of belemmerd en leidt vooral in tijden van agitatie op dat gebied tot excessen, ook

van de zijde van dezen, hetzij het feit wordt gepleegd uit politieke of religieuse onverdraagzaamheid of uit bloote moedwil of spot.

Juist op het punt van vrijheid om zijne denkbeelden, zelfs al zijn ze in strijd met de gevestigde meeningen en naar het algemeene gevoelen onjuist of ongerijmd, te verkondigen, ze aan anderen mede te deelen of in het openbaar met anderen te bespreken, zijn de meeste menschen buitengewoon kitteloorig, en dat dit niet het minst het geval is waar het kerkelijke of godsdienstige verschillen betreft, is nog meer bekend. En niets werkt zoo sterk op de voor den openbaren vrede gevaarlijke hartstochten dan een poging van de eene partij om die vrije meeningsuiting te beletten of te belemmeren aan de tegenpartij. Is het nu de plicht van den Staat die hartstochten te beteugelen en gestreng te keer te gaan, waar ze in handelingen van retorsie zich uiten of tot verstoring van de openbare orde overslaan, het is niet alleen plicht, maar een dwingend belang van den Staat, hande-

lingen te keer te gaan en te straffen, die wederrechtelijk die hartstochten opwekken.

Door het grondwettig recht van allen te beschermen, wordt eigen richting voorkomen en erlangt de Staat het recht deze gestreng te keer te gaan. En het is dit denkbeeld dat hoofdzakelijk ten grondslag ligt aan onze artikelen. Deze wijze nu om bescherming te verleenen aan geoorloofde openbare vergaderingen, met het oog op de openbare orde en rust is eene eigenaardigheid van ons strafwetboek, wat dadelijk op zal vallen indien wij onze artikelen vergelijken met die uit de vreemde wetgevingen, die wel bepalingen bevatten betreffende het onderwerp, maar geene welke de gezegde strekking hebben. In allen vindt men hetzij een andere strekking, hetzij vermenging met bepalingen van andere strekking.

Ten betooge daarvan bepaal ik mij tot de Fransche, Belgische en Duitsche wetboeken.

De bepalingen uit de vreemde strafwetboeken welke overeenkomen met onze artikelen 143 en

volgg., vinden wij in den Code Pénal art. 260 en 261, den Code Pénal Belge 142 en 143 en het Duitsche strafwetboek § 166 en 167.

Wij zullen nu die bepalingen in bovengenoemde volgorde met de onze vergelijken, om zoodoende het verschil vast te stellen tusschen onze artikelen en die in genoemde vreemde wetboeken. Bij den Code Pénal zullen wij nog een verschil moeten constateeren tusschen zijne bepalingen zooals zij golden in den oorspronkelijken franschen C. P. en zooals zij later bij ons golden tot 1 September 1886.

Zooals gezegd is, de met onze artikelen overeenkomende bepalingen vinden wij in den Code Pénal Boek III, titel I, art. 260 en 261.

Het opschrift luidt:

§ 8. Entraves au libre exercice des cultes.

Bespreken wij eerst art. 260:

Tout particulier qui, par des voies de fait ou des menaces, aura contraint ou empêché une ou plusieurs personnes d'exercer l'un des cultes

autorisés, d'assister à l'exercice de ce culte, de célébrer certaines fêtes, d'observer certains jours de repos, et, en conséquence, d'ouvrir ou de fermer leurs ateliers, boutiques ou magasins, et de faire ou quitter certains travaux, sera puni, pour ce seul fait, d'une amende de seize francs a deux cents francs, et d'un emprisonnement de six jours à deux mois.

Wat wordt hier nu strafbaar gesteld?

1°. Het een ander verhinderen een openlijk toegelaten godsdienst uit te oefenen;

2°. het een ander dwingen tot de uitoefening van dien godsdienst, het vieren van zekere feesten, het in acht nemen van zekere rustdagen en tengevolge daarvan het sluiten of openen van hun winkels en werkplaatsen, en zekere arbeid te doen of te laten.

Het beginsel dus dat dit artikel huldigt en bekrachtigt, komt hierop neêr: de ingezetenen zijn vrij de godsdienstige plechtigheden bij te wonen of niet, geen dwang kan hun opgelegd

worden om zekere feesten te vieren, sommige rustdagen in acht te nemen, zij hebben geen andere regelen te volgen dan die welke hun geweten hun oplegt.

Alleen beschermt het echter de ingezetenen tegen inbreuken op hun recht van den kant van particulieren; pleegt een ambtenaar in de uitoefening van zijn ambt die inbreuken, dan is hij niet volgens dit artikel strafbaar, maar hij kan in dat geval toch vervolgd worden volgens art. 186 C. P.

De reden waarom dit artikel beperkt werd tot inbreuken van particulieren is hierin gelegen dat de wetgever aan de regeering het recht heeft willen laten, zekere nationale feesten te doen vieren.

Deze bepalingen van art. 260, die met het oog op het opschrift van deze § hier op hun plaats staan, komen in ons wetboek niet in samenhang met art. 145 en 146 voor, daar het strafbepalingen zijn op het inbreuk maken op het recht van een ieder om de godsdienst te belijden

welke hij verkiest, maar met het recht van vrije en ongestoorde vergadering als grondslag van art. 145 en 146, heeft het niets te maken. Het recht tot vrije uitoefening der godsdienst wordt bij ons verleend door art. 164 der Grondwet en de inbreuken daarop welke hier in art. 260 behandeld worden, vallen onder ons art. 284 Strafwetb.

Het volgend artikel heeft echter meer overeenkomst met onze artikelen 145 en 146.

Het luidt:

Ceux qui auront empêché, retardé ou interrompu les exercices d'un culte par des troubles ou désordres causés dans le temple ou autre lieu destiné ou servant actuellement à ces exercices, seront punis d'une amende de seize francs à trois cents francs, et d'un emprisonnement de six jours à trois mois.

Daarbij wordt strafbaar gesteld het beletten, vertragen of afbreken van eene godsdienstoefening door het verwekken van beroering of wanorde in de kerk of andere tot die godsdienstoefening bestemde of werkelijk gebruikt wordende plaats.

De wanorde moet dus zoodanig zijn dat de dienst bepaald belet, vertraagd of afgebroken wordt, en verder moet het bepaald geschieden in een kerk of op een tot die dienst bestemde of werkelijk gebruikt wordende plaats.

In zoover heeft dit artikel zeer veel overeenkomst met onze artikelen 145 en 146, want hoewel de bescherming uitgebreider schijnt door de storing niet aan een bepaalde plaats te binden, komt het art. 261 feitelijk, wat de beperking tot de plaats aangaat, op hetzelfde neer, nl. een kerk, een tot een godsdienstoefening bestemde of op dat oogenblik daartoe dienende plaats, en men zal moeielijk eene godsdienstoefening kunnen storen zonder het op een van die genoemde plaatsen te doen.

Maar in een ander opzicht is een groot verschil, daar men in art. 261 onder culte zal moeten verstaan culte autorisé, welke beperking in het voorafgaande artikel uitdrukkelijk gemaakt wordt. Het geldt hier toch eene zekere bescherming welke door den wetgever verleend wordt, en het

is moeielijk aan te nemen dat de wetgever hier aan de leden eener niet erkende vereeniging een bescherming zal verleenen tot vrije uitoefening van hare plechtigheden en vergaderingen enz. als hij bij art. 291 van hetzelfde wetboek hen niet veroorlooft zonder voorafgaande autorisatie van de regeering bijeen te komen. De wetgever zelve zeide dan ook bij de verklaring van art. 261: „De bewerker van de wanorde is in elk geval schuldig hetzij hij tot de vereeniging behoore waarvan de plechtigheid gestoord is, hetzij hij haar vreemd zij, want eerbied is verschuldigd aan alle *godsdienstige vereenigingen die bestaan onder bescherming van de wet.*

En de openlijk toegelatene godsdienstige vereenigingen zijn de eenige die onder die bescherming staan.

Verder pleit er voor dat dit art. 261 bijna woordelijk overeenkomt met art. 2 van de wet van 7 Vendemiaire an IV, maar in dat art. 2 leest men: *Culte quelconque* en *à quelque culte que ce soit.* Door nu die omschrijvende woorden

weg te laten blijkt voldoende dat men onder culte hier niet elke godsdienstige vereeniging wilde beschouwd zien, maar wel degelijk de omvang wilde beperken, en dan komt men natuurlijk, ook door het verband van dit art. met het vorige, tot de beperking van culte autorisé.

Nemen wij dit aan, dan springt ook het groote verschil tusschen onze artikelen en die uit den Code in het oog. Men heeft hier bescherming verleend tegen de inbreuken opgesomd in de artikelen 260—264, maar alleen aan die godsdienstige vereenigingen welke openlijk toegelaten zijn.

Deze bescherming wordt dus niet verder verleend dan aan godsdienstige vereenigingen, en dan nog van deze alleen aan diegenen die met bepaald voorafgaand verlof van de regeering mogen bestaan. Ook de plaatsing van de artikelen bevestigt mijne bewering, wij vinden ze immers onder § 8 Entraves au libre exercice des cultes, welke § een deel uitmaakt van Sect. IV, Résistance, désobéissance et autre manquements *envers l'autorité publique.*

Men ging dus van het denkbeeld uit dat het geen misdrijf was tegen de openbare orde of den openbaren vrede, maar tegen het openbaar gezag, dus tegen den van Staatswege georganiseerden of gereglementeerden godsdienst.

Dit standpunt was bij ons echter feitelijk reeds verlaten vóór de invoering van het nieuwe strafwetboek. In deze bepalingen, zooals zij door den oorspronkelijken Franschen Code Pénal werden vastgesteld, was bij ons reeds verandering gekomen door de afschaffing van art. 291 C. P. in verband met de wet op het recht van vereeniging en vergadering van 22 April 1855 en de wet tot regeling der kerkgenootschappen van 10 September 1853.

Voor het bestaan van eene geoorloofde godsdienstige vereeniging was geen voorafgaand verlof meer noodig, art. 1 der wet van 22 April 1855. De erkenning door het publiek gezag bepaalt zich tot het al of niet verkrijgen der rechtspersoonlijkheid en voor de kerkgenootschappen tot enkele ondergeschikte punten, zie wet 10 September 1853.

Door de nieuwe beginselen ten opzichte van de verhouding van den Staat en de kerkgenootschappen had art. 260 C. P. dus reeds een andere strekking verkregen. De bepalingen van den C. P. zooals zij derhalve bij ons golden tot 1 September 1886, voorzagen dientengevolge reeds voor een gedeelte in het denkbeeld in het Strafwetb. uitwerkt, maar zij bepaalden zich tot godsdienstige, of beter, kerkgenootschappelijke vergaderingen.

Ook in België werd in de bepalingen van art. 260 C. P. eene verandering gebracht. De fransche opvatting was ook daar feitelijk onmogelijk geworden.

De bepalingen van artt. 260 en 261 C. P. vinden wij in art. 142 en 143 C. P. Belge.

Zij luiden:

Des délits relatifs au libre exercice des cultes.

Art. 142. Toute personne qui, par des violences ou des menaces, aura contraint ou empêché une ou plusieurs personnes d'exercer un culte, d'assister à l'exercice de ce culte, de célébrer cer-

taines fêtes religieuses, d'observer certains jours de repos, et, en conséquence, d'ouvrir ou de fermer leurs ateliers, boutiques ou magasins, et de faire ou de quitter certains travaux, sera punie d'un emprisonnement de huit jours à deux mois et d'une amende de vingt-six francs à deux cents francs.

Art. 143. Ceux qui, par des troubles ou par des désordres, auront empêché, retardé ou interrompu les exercices d'un culte qui se pratiquent dans un lieu destiné ou servant habituellement au culte ou dans les cérémonies publiques de ce culte, seront punis d'un emprisonnement de huit jours à trois mois et d'une amende de vingt-six francs à cinq cents francs.

Het eerste wat opvalt zoo wij de woorden van dit art. 142 C. P. B. vergelijken met art. 260 C. P., is dat achter *culte* het woord *autorisé* is weggelaten. De redenen van die weglating kunnen wij vinden in het rapport van de commissie van revisie. Wij lezen daar:

L'art 260 du Code Pénal ne protége que les cultes *autorisés*. Cette distinction entre les cultes

reconnus et non reconnus par l'État, créée par le concordat du 18 germinal an X, a été effacée par notre Constitution.

„La liberté des cultes, celle de leur exercice public..... sont garanties, sauf la répression des délits commis à l'occasion de l'usage de ces libertés (art. 14)." „Nul ne peut être contraint de concourir, d'une manière quelconque, aux actes et aux cérémonies d'un culte, ni d'en observer les jours de repos (art. 15)." „En présence de ces dispositions formelles de notre Pacte fondamental, le mot *autorisés*, employé par l'art. 260, doit disparaître.

Ainsi la protection de l'art. 148 (142) de notre projet est acquise à tout culte sans distinction; pourvu, toutefois, que ce soit un véritable culte, un culte sérieux, un culte dans l'acception raisonnable du mot.

L'appréciation de ce point doit être abandonnée à la conscience éclairée des tribunaux.

Naar aanleiding van deze woorden hebben wij wij dus ook in art. 143 onder culte te verstaan elk kerkgenootschap, en is hier niet zooals in

den oorspronkelijken franschen Code onder culte, culte autorisé te verstaan. De bepalingen derhalve van den Belgischen Code Pénal hebben veel overeenkomst met dien van den Code Pénal zooals zij later bij ons gold tot 1 September 1886.

Maar de strekking der artikelen is anders, daar in den Code Pénal Belge de artikelen voorkomen in Boek II Titel II welks opschrift luidt:

des crimes et des délits qui portent atteinte aux droits garantis par la constitution.

De strekking der artikelen in den Code Pénal Belge is dus bescherming van het grondwettig recht, niet bescherming der openbare orde of den openbaren vrede.

De bepalingen van art. 260 en 261 C. P. vinden wij in het Duitsche Strafwetboek in § 166 en 167, Hoofdstuk XI waarvan het opschrift luidt:

Vergehen welche sich auf die Religion beziehen.

Reeds uit het opschrift bemerken wij dat aan

deze artikelen, hoewel daarbij ongeveer dezelfde daden strafbaar gesteld worden als die in onze artikelen 145 en 146, een geheel anderen rechtsgrond voor het strafbaar stellen ten gronde ligt dan aan die van ons Wetboek. De redenen waarom deze daden strafbaar gesteld worden vinden wij in de *Motiven*, waar over het strafbaar stellen van Godslastering, het eerstgenoemde van de verschillende misdrijven tegen den godsdienst, het volgende te lezen staat:

Wie unwiderlegbar es auch ist, dasz Gott nicht als durch eine menschliche Handlung verletzbar gedacht werden könne und darum auch nicht der Sicherung durch menschliche Strafen, wie eine beleidigte irdische Person bedarf, so bleibt doch die nicht wegzuleugnende Thatsache stehen, dasz jede Gotteslästerung eine Verletzung des religiösen Gefühls Anderer enthält und dasz dieses Gefühl schon darum auf den Schutz des Gesetzes Anspruch machen darf, um nicht die Meinung aufkommen zu lassen, dasz der Staat an der Erhaltung dieses Gefühls im Volke keinen

Antheil nehme, dasselbe vielmehr als etwas Gleichgültiges betrachte.

Hier lezen wij nu dat het godsdienstig gevoel der ingezetenen beschermd moet worden, dat de wetgever er op gesteld is dat dat gevoel bij het volk onderhouden en in acht genomen worde, en dat hij dus iedere inbreuk daarop straft.

Welke nu die strafbare inbreuken zijn, zullen wij het best uit de artikelen zelven zien.

§ 166. Wer dadurch, dasz er öffentlich in beschimpfenden Aeuszerungen Gott lästert, ein Aergernisz gibt, oder wer öffentlich eine der christlichen Kirchen oder eine andere mit Korperationsrechten innerhalb des Bundesgebietes bestehende Religionsgesellschaft oder ihre Einrichtungen oder Gebräuche beschimpft, ingleichen wer in einer Kirche oder in einem anderen zu religiösen Versammlungen bestimmten Orte beschimpfenden Unfug verübt, wird mit Gefängnisz bis zu drei Jahren bestraft.

Wat wordt hier nu strafbaar gesteld?

1°. Het ergernis geven door openlijk, in beschimpende woorden, God te lasteren.

2°. Het beschimpen van de inrichtingen of gebruiken van eene Christelijke kerk of eene andere binnen het Rijksgebied wettig erkende godsdienstige vereeniging.

3°. Het plegen van beschimpende daden in eene kerk of andere tot godsdienstige bijeenkomsten aangewezen plaats.

Deze in § 166 opgenoemde misdrijven kunnen niet onder onze artikelen 145 en 146 gebracht worden. Bedoelde daden toch zijn in Duitschland strafbaar al wordt er niet de minste stoornis door in den dienst gebracht, of beter al gaat het geheel buiten den dienst om. Iemand die op een plaats waar een of meer personen zijn, zich in beschimpende uitdrukkingen over God uitlaat, wetende dat anderen daaraan ergernis kunnen nemen, valt onder § 166 n°. 1. Evenmin valt n°. 2 onder onze artikelen, daar ook hier de beschimpingen buiten de kerk bedoeld worden, alleen is het hier beperkt tot de Christelijke

kerken *) en de binnen het gebied wettige erkende godsdienstige vereenigingen.

Dat de bescherming tegen beschimpingen alleen aan die genootschappen wordt verleend, werd van verschillende zijden afgekeurd. De meergenoemde *Motiven* verdedigen het hiermede dat aan andere godsdienstige vereenigingen geen bescherming verleend wordt; dat tot nog toe iedere zekerheid ontbreekt dat een andere godsdienstige vereeniging ook werkelijk aanspraak kan maken op het karakter eener godsdienstige vereeniging en dat het nog te weerleggen is dat zij niet veel eerder in de rij der niet godsdienstige vereeniging kan opgenomen worden.

Hier blijkt vooral duidelijk dat het te doen is om de godsdienst te beschermen en niet de vereenigingen, want die vereenigingen slechts, van welke het van hooger hand is vastgesteld,

---

*) Welke kerken als Christelijke te beschouwen zijn hangt af van de wetten in de verschillende landen. In Pruissen zijn het de Katholieke, de Luthersche, de Hervormde kerk en die unirte Kirche.

dat zij zuiver godsdienstige vereenigingen zijn, genieten deze bescherming, terwijl de andere vereenigingen al hebben zij ook een godsdienstig karakter, maar dat niet per se vaststaat omdat de Staat niet den stempel Godsdienst op haar leerstellingen heeft gedrukt, zich slechts kunnen beschermen met de gemeene bepalingen van beleediging.

Ook n°. 3 valt niet onder onze artikelen. Bij ons zoude dit alleen strafbaar zijn, wanneer het geschiedde gedurende den dienst, en deze daardoor gestoord of verhinderd zoude worden. Degene die het misdrijf pleegde, was dan strafbaar wegens het verwekken van stoornis, zonder dat het er op aan zoude komen of hij die stoornis teweeg bracht door schimpende daden of door psalmzingen. Volgens de Duitsche Strafwet is hij strafbaar die, al is hij alleen in een kerk, daar beschimpende daden pleegt, waaronder ook symbolische handelingen te brengen zijn. Hij is strafbaar, niet omdat hij iemand hindert, maar omdat hij door die daden op die plaats in 't algemeen den godsdienst beschimpt.

Het woord openlijk is hier ook niet herhaald, evenmin de beperking tot vereenigingen welke wettig erkend zijn; dus hier kerken in het algemeen, terwijl wij voor plaatsen tot godsdienstige bijeenkomsten bestemd een zekere voortdurende bestemming aan moeten nemen, en wij daaronder natuurlijk niet moeten verstaan de eerste de beste schuur waar wel eens een afgezette dominé heeft gepreekt of zal preeken.

Wij zien dus dat dit artikel feitelijk straffen vaststelt voor geheel andere misdrijven dan in onze artt. 145 en 146 vervat zijn.

De volgende § 167 heeft echter meer overeenkomst met onze artikelen.

Zij luidt:

§ 167. Wer durch eine Thätlichkeit oder Drohung Iemanden hindert, den Gottesdienst einer im Staate bestehenden Religionsgesellschaft auszuüben, ingleichen wer in einer Kirche oder in einem anderen zu religiösen Versammlungen bestimmten Orte durch Erregung von Lärm oder Unordnung den Gottesdienst oder einzelne gottes-

dienstliche Verrichtungen einer im Staate bestehenden Religionsgesellschaft vorfätzlich verhindert oder stört, wird mit Gefängnisz bis zu drei Jahren bestraft.

Hierbij wordt strafbaar gesteld:

1°. Het verhinderen om zijn godsdienstplichten waar te nemen.

2°. Het verstoren of verhinderen van eene godsdienstplechtigheid door het verwekken van gedruisch of wanorde in een kerk of een ander voor godsdienstige verrichtingen aangewezen plaats.

Bij beiden wordt vereischt dat het de godsdienstige plichten of verrichtingen zijn eener in den Staat bestaande godsdienstige vereeniging.

1°. Hierbij wordt beschermd de vrije uitoefening van den godsdienst, niemand mag verhinderd worden zijn godsdienstplichten waar te nemen. Het Pruisische Strafwetboek straft ook, evenals wij bij den Code Pénal gezien hebben, behalve het verhinderen ook het dwingen tot godsdienstige handelingen, dit laatste is bij het Strafwetboek

voor den Duitschen Bond reeds weggelaten, omdat, zooals blijkt uit de *Motiven* voor het Ontwerp van het Strafwetboek, het strafbaar stellen van dat misdrijf in den Noord-Duitschen Bond geene practische noodzakelijkheid bleek te hebben.

Door deze paragraaf wordt iedere in den Staat bestaande godsdienstige vereeniging beschermd, het behoeft geen wettig erkende vereeniging te zijn; ook de godsdienst der vrije gemeente wordt door § 167 beschermd. Het is hier ook weer bepaald om de godsdienst, niet om de vereeniging te beschermen.

Bij de vorige § n°. 2 waar, bij de beschimping van de gebruiken enz., bepaald alleen de wettig erkende kerkgenootschappen beschermd worden, treedt de vereeniging meer op den voorgrond, die vereeniging wordt beschermd omdat door de wettige erkenning uitgemaakt is dat zij bepaald godsdienstige vereenigingen zijn en dus iedere beschimping der inrichting en gebruiken die vereenigingen aangedaan, ook de godsdienst raakt.

Van de niet erkende is dat niet uitgemaakt. (Zie de *Motiven.*) Eene beleediging die vereeniging aangedaan, behoeft dus niet per se de godsdienst te raken. Hier echter, § 167, n° 2, waar de beschimping, de wanorde, het maken van gedruisch enz. plaats vindt gedurende eene godsdienstige plechtigheid, wordt de godsdienst gelaedeerd en het doet er niet toe of de vereeniging al dan niet wettig erkend is, in elk geval is het godsdienstig gevoel der toehoorders beleedigd, wat volgens de *Motiven* (zie over Godslastering hierboven) strafbaar gesteld moet worden.

Maar het is dan ook strikt gebonden aan de plaats, d. w. z. het moet dan ook gebeuren in een kerk of op een bepaald tot godsdienstige plechtigheden bestemde plaats.

Van de twee misdrijven in § 167 strafbaar gesteld, komt het eerste in onze artikelen niet voor, het valt onder art. 284 Strafwetb. evenals art. 260 C. P. en om dezelfde reden.

Het tweede echter komt bijna geheel overeen

met onze artikelen. Het verschil er tusschen is de rechtsgrond waarop de bepalingen rusten.

In het Duitsche strafrecht wordt het veroorzaken van wanorde in de kerk strafbaar gesteld, omdat de godsdienst er door beleedigd wordt, in ons strafrecht is het strafbaar gesteld omdat men het storen van eene geoorloofde vergadering strafbaar stelt, alleen is er strafverhooging omdat het eene godsdienstige vergadering is. Het openbaart zich dan ook in de gestelde straffen; in het Duitsche Strafwetboek is er een maximum van 3 jaar op gesteld; bij ons bij verhindering door geweld een maximum van 1 jaar, bij storing van 1 maand.

Nu de strekking van de artikelen 143 volgg. ons gebleken is, zullen wij overgaan tot de interpretatie daarvan, om daardoor te zien welke waarborgen zij verleenen aan de vrije en ongestoorde uitoefening van het recht van vereeniging en vergadering.

Bij het behandelen van deze 4 artikelen zullen wij ze in twee groepen verdeelen, nl. als

eerste groep art. 143 en 145 en als tweede art. 144 en 146.

Bij de eerste wordt het verhinderen, bij de laatste het storen strafbaar gesteld.

Art. 143 en 145.

Het object dat hier beschermd wordt is eene geoorloofde openbare vergadering, eene geoorloofde openbare godsdienstige bijeenkomst, eene geoorloofde kerkelijke plechtigheid of begrafenisplechtigheid.

Wat hebben wij daaronder te verstaan?

Om te weten wat eene geoorloofde openbare vergadering is, zullen wij eerst moeten zien wat eene vergadering is. In de Wet van 1855 komt geene definitie voor. Het gewijzigd Ontwerp der Wet ter uitvoering van art. 10 der Grondwet, ingediend door de regeering in Juli 1851, behelsde de volgende definitie: Het regt der ingezetenen tot vergaderingen is hunne bevoegdheid tot het beleggen van en deelnemen aan bijeenkomsten

ter gemeenschappelijke beraadslaging of gemeen schappelijke handeling.

Het Ontwerp is echter geen Wet geworden en de definitie verviel dus, wij moeten ons alzoo aan de algemeene opvatting houden, welke trouwens met de definitie van de regeering in het Ontwerp van 1851 overeenkomt.

Die vergadering nu zal openbaar zijn wanneer iedereen daaraan kan deelnemen, hetzij door betaling van entrée, hetzij kosteloos, eene vergadering is dus openbaar wanneer het recht om daaraan deeltenemen niet beperkt is tot eene zekere categorie van menschen, hetzij tot de leden van eene vereeniging, hetzij tot een zeker aantal menschen welke vooraf besloten hebben bij elkander te komen met uitsluiting van alle anderen.

Zulk eene openbare vergadering nu is geoorloofd, wanneer zij niet in strijd is met de bepalingen van de Wet van 22 April 1855, welke Wet in het belang der openbare orde eenige regelen en beperkingen vaststelt op het recht der ingezetenen om vergaderingen te houden. In deze

Wet wordt onderscheid gemaakt tusschen openbare vergaderingen in de open lucht en openbare vergaderingen in gebouwen. De eersten zijn niet geoorloofd dan na voorafgaande vergunning van het hoofd van het gemeentebestuur, welke vergunning verleend moet zijn vijf dagen vóór dat de vergadering gehouden wordt, terwijl de Commissaris des Konings die vergunning kan intrekken of bij weigering daarvan haar kan verleenen.

Bij de openbare vergaderingen in gebouwen is die voorafgaande vergunning geen vereischte, maar de ambtenaren van algemeene en plaatselijke politie zullen altijd vrijen toegang hebben, zal die vergadering geoorloofd zijn.

In beide vergaderingen is het dragen van wapenen ongeoorloofd, behalve voor militaire officieren en onder-officieren; wordt daartegen gezondigd, zoo moet de vergadering op vordering der politie terstond uiteengaan.

Evenzoo wanneer in de vergadering de openbare orde gestoord wordt. Wat men hier als

strijdig met de openbare orde te verstaan heeft, leert ons art. 3 van deze wet, nl.:

1°. ongehoorzaamheid aan of overtreding van de wet of eene wettelijke verordening;

2°. aanranding of bederf der goede zeden;

3°. stoornis in de uitoefening der rechten van wie het ook zij.

Nu zullen wij nagaan wat wij onder eene geoorloofde openbare godsdienstige bijeenkomst hebben te verstaan.

Een godsdienstige bijeenkomst is eene vergadering met een bepaald godsdienstig karakter; een verzameling van menschen die bijeenkomen om eene godsdienstoefening te houden; die bijeenkomst is openbaar wanneer hij voldoet aan de eischen hierboven aan eene openbare vergadering gesteld. En die openbare godsdienstige bijeenkomst is geoorloofd wanneer voldaan wordt aan de eischen door de Grondwet en de Wet van 10 September 1853 gesteld.

De bepaling daaromtrent in de Grondwet vinden wij in art. 167. En de bepalingen in de Wet

van 10 September 1853 welke, voor zoover ons onderwerp aangaat, zijn vervat in art. 7.

Daaruit blijkt ons dat een openbare godsdienstige bijeenkomst geoorloofd is, zoo die gehouden wordt binnen gebouwen of besloten plaatsen. Hier wordt dus geen onderscheid gemaakt tusschen eene godsdienstige bijeenkomst in een gebouw en in de open lucht wanneer de plaats maar besloten is.

Wat een gebouw is, is duidelijk, maar een besloten plaats, daaromtrent was men het aanvankelijk niet eens, tot dat de H. R. bij arrest van 25 April 1856 en 3 April 1857 uitmaakte wat zij onder besloten plaats verstaat, ten minste in rechtskundigen zin.

In de genoemde arresten lezen wij dat wij onder besloten plaatsen te verstaan hebben open en niet overdekte plaatsen die door muren, heiningen, rasterwerken, of wel met heggen omgeven zijn en daardoor van den openbaren weg en van openbare plaatsen zijn afgescheiden; dat het denkbeeld van besloten plaats niet ligt in het uitzicht

dat daarop mocht worden gegeven, maar in de omgeving en afscheiding van den openbaren weg en openbare plaatsen.

Elke godsdienstoefening is dus geoorloofd binnen gebouwen en besloten plaatsen, behoudens, zoo lezen wij verder in de tweede zinsnede van art. 167 der Grondwet, de noodige maatregelen ter verzekering der openbare orde en rust. Welke die maatregelen zijn, en wie die moet nemen daarover wordt niet gesproken, zij zullen, wanneer zij noodig zijn, ook telkens anders zijn, het zal in ieder concreet geval van de omstandigheden afhangen. Het nemen van maatregelen en het bepalen van welken zal dus overgelaten zijn aan de macht, belast met het handhaven der openbare orde, dat is: de plaatselijke politiemacht.

De tweede alinea van art. 167 der Grondwet breidt het aantal geoorloofde godsdienstoefeningen uit.

Daar wordt bepaald dat onder dezelfde beperking, d. i. de maatregelen ter verzekering der openbare orde en rust, godsdienstoefeningen

buiten gebouwen en besloten plaatsen geoorloofd zijn waar zij thans naar de wetten en reglementen zijn toegelaten.

Deze veroorloving om ook openbare godsdienstoefening buiten gebouwen en besloten plaatsen te houden is blijkens de toelichting, alleen met met het oog op processiën geschreven. Welke processiën nu buiten gebouwen en besloten plaatsen geoorloofd zijn hangt af van de beslissing der rechterlijke macht; daaromtrent zijn eenige arresten van den H. R.

Het was dubieus, daar de vraag zich voordeed, of men nu op die plaatsen waar het houden van processiën in 1848 geoorloofd was, zooveel processiën kon houden als men verkoos. Eene opvatting, waar de letterlijke interpretatie van art. 167 der Grondwet en in verband daarmede art. 9 der Wet van 10 September 1853 toe leidde, daar men in art. 167 der Grondwet alleen de beperking vindt omtrent de plaats, niet omtrent het aantal.

Bij arrest van den H. R. van 29 October 1875

werd nu aangenomen dat men art. 167 der Grondwet, alinea 2, zoo heeft op te vatten, dat slechts die processiën veroorloofd zijn welke in 1848 toegelaten waren, en geen anderen, al werden zij in dezelfde plaatsen gehouden.

Bij hetzelfde arrest stelde de Hooge Raad twee vereischten voor eene geoorloofde processie:

1°. dat de processie in 1848 in gebruik was;

2°. dat dat gebruik berustte op een wet of een reglement waarbij die processie werd toegelaten *).

Deze opvatting werd ook aangenomen in een later arrest van 10 Januari 1879.

Nu nog eene bepaling omtrent de gebouwen waar godsdienstoefeningen gehouden worden, welke te vinden is in art. 7 der Wet op de Kerkgenootschappen.

Wij lezen daar dat omtrent het oprichten of

---

*) Over de wetten en reglementen waarbij de processiën worden toegelaten, zie HEEMSKERK, Praktijk der Grondwet art. 167, en BUIJS, De Grondwet, deel II, pag. 516.

inrichten van een gebouw tot uitoefening van den openbaren godsdienst nog in het belang der openbare orde een onderzoek vereischt wordt omtrent de plaats der vestiging, zoo dat gebouw binnen den afstand van 200 ellen van een bestaande kerk ligt.

Voor dat tot de op- of inrichting kan worden overgegaan, wordt eene beslissing daaromtrent van het gemeentebestuur vereischt. Van deze beslissing is appel op de Gedeputeerde Staten en van dezen op den Koning.

Vervolgens wordt in ons artikel gesproken van eene kerkelijke plechtigheid; daaronder hebben wij te verstaan elke godsdienstige ceremonie, alle kerkelijke gebruiken.

Deze plechtigheden vallen m. i. eveneens onder art. 167 der Grondwet, d. w. z. onder het woord godsdienstoefening in dat art. zijn deze plechtigheden begrepen. De Minister DONKER CURTIUS toch gaf eene nadere verklaring van het begrip godsdienstoefening in zijne Circulaire van 7 Juni 1855. Daarin staat: Godsdienstoefening bedoelt

elke viering van kerkelijke of genootschappelijke godsdienstige plechtigheden onverschillig of die plaats hebben onder geestelijken of voorgangers of geheel onafhankelijk van dezen.

Optochten van meerdere personen met het doel om elders aan kerkelijke plechtigheden te gaan deelnemen, zijn op zich zelven nog geene openbare godsdienstoefeningen, ook al geschieden zij in eene zekere orde.

Eerst dan wanneer of de optrekkende schare schare zelve of de toegestroomde menigte bij die gelegenheid godsdienstige gezangen aanheft of gebeden uitstort, of wel wanneer predicatiën worden gehouden, heeft men eene openbare gods-oefening; gebonden aan het grondwettig voorschrift en aan het bepaalde in de artikelen 6 en 9 der Wet op de Kerkgenootschappen.

Nemen wij nu deze interpretatie omtrent het woord godsdienstoefening aan, dan zijn ook de kerkelijke plechtigheden aan dezelfde beperkingen gebonden als wij boven gesteld zagen voor godsdienstige bijeenkomsten, en dan mogen zij dus

slechts volvoerd worden binnen gebouwen en plaatsen, en daarbuiten alleen op die plaatsen waarvan in art. 167 der Grondwet alinea 2, sprake is.

Van de bovengenoemde objecten van onze artikelen blijft ons nog de geoorloofde begrafenisplechtigheid.

Omtrent het geoorloofde van deze plechtigheden hebben wij ons in de eerste plaats te houden aan de Wet van 10 April 1869 welke eenige bepalingen aangeeft welke bij elke begrafenis in acht moeten genomen worden, b. v. het schriftelijk verlof van den ambtenaar van den Burgerlijken Stand, dan de bepaling dat geene begraving geschiedt vroeger dan 36 uur of later dan op den vijfden dag na het overlijden.

Van deze bepaling kan de Burgemeester, na verhoor van een geneeskundige, ontheffing verleenen.

Verder wordt in art. 7 en 8 bepaald dat de tijd van begraven en de regelen daarbij in acht te nemen in het belang der openbare orde en gezondheid geregeld worden door plaatselijke

verordeningen, terwijl nog eenige bepalingen aangegeven worden welke men bij het vaststellen dier verordeningen omtrent den tijd van begraven heeft in acht te nemen.

Behalve dus aan de bepalingen van de Wet van 10 April 1869 heeft men zich te houden aan de verschillende plaatselijke verordeningen op dat punt.

Terwijl de wijze van vervoer van lijken van uit het buitenland naar Nederland en omgekeerd, geregeld is bij een algemeenen maatregel van inwendig bestuur van 18 October 1869, waarbij eveneens geregeld is de wijze waarop met lijken van personen, overleden aan boord van in zee zijnde Nederlandsche schepen, moet worden gehandeld.

Is het nu duidelijk wat eene geoorloofde openbare vergadering, eene geoorloofde openbare godsdienstige bijeenkomst, eene geoorloofde kerkelijke plechtigheid of een begrafenisplechtigheid is, dan komen wij tot de vraag in hoeverre worden die bijeenkomsten of plechtigheden door deze artikelen beschermd, hetgeen met weinig woorden

te beantwoorden is, daar de artikelen duidelijk en eenvoudig zijn.

Hij wordt hier met straf bedreigd die een zoodanige vergadering, bijeenkomst of plechtigheid verhindert en wel verhindert door geweld, of bedreiging met geweld.

Onder verhinderen verstaan wij zoodanige beletselen in den weg leggen dat de bijeenkomst, de plechtigheid niet kan plaats hebben of niet kan voortgezet worden.

Wat het geweld aangaat meen ik hier de aandacht te moeten vestigen op art. 81 van het Strafwetboek, dat door de plaatsing in Titel IX van toepassing is op alle artikelen van het Wetboek van Strafrecht.

Bij dat artikel wordt in het algemeen met het plegen van geweld gelijk gesteld het brengen in staat van bewusteloosheid of onmacht; zoodat ook hij die een persoon welke als spreker in eene vergadering zal optreden of een geestelijke welke eene godsdienstoefening zal leiden of eene kerkelijke plechtigheid zal vervullen in een staat van

onmacht of bewusteloosheid gebracht heeft, onder deze artikelen valt.

De uiteenzetting van de twee andere artikelen nl. 144 en 146, de tweede der bovengestelde groepen, rest ons nog.

Art. 144 en 146.

Slaan wij die artikelen op dan zien wij dat het object van deze artikelen hetzelfde is als dat van de bovenbehandelde, daarover dus gezwegen, het verschil tusschen deze en de vorige artikelen ligt in het onderscheid tusschen de inbreuken op recht van vrije en ongestoorde vergadering. Hier wordt hij strafbaar gesteld die een van de opgenoemde bijeenkomsten of plechtigheden stoort dat wil zeggen de personen welke daaraan deelnemen hindert, zoodat hij dientengevolge niet geregeld zijn bezigheden kan vervullen of niet zijn aandacht gevestigd kan houden op de woorden die daar gesproken worden of op de plechtigheden welke verricht worden. Die stoornis moet

echter teweeg gebracht worden met opzet, dus met het oog gericht op het gevolg van de stoornis, en door het maken van gedruisch of het verwekken van wanorde, waaronder wij het belemmeren van den geregelden gang van zaken zullen moeten verstaan. Het verschil tusschen verhinderen of storen ligt hierin, dat door het eerste de bijeenkomst of plechtigheid niet gehouden kan worden of niet voortgezet kan worden en door het tweede er een oponthoud ontstaat, na welk incident de zaken weer hun geregelden loop kunnen gaan; het eerste is dus een grooter vergrijp tegen de openbare orde dan het tweede, dat zich dan ook openbaart in de maxima van straf op de verschillende misdrijven gesteld.

Vergelijken wij nu nog art. 143 en 144 met art. 145 en 146, dan zien wij dat hetzelfde misdrijf verschillend gestraft wordt al naarmate het gepleegd is tegen eene gewone vergadering of eene vergadering met een godsdienstig karakter. De reden hiervan ligt in de grootere inbreuk

op de openbare orde, welke meer verstoord zal worden zoo men eene godsdienstige plechtigheid, eene godsdienstoefening of begrafenisplechtigheid stoort dan wanneer men eene gewone vergadering stoort.

Het ligt in onzen volksaard daarin een zwaarder vergrijp te zien, de menigte zal er zich meer aan ergeren, zelfs al gebeurt het bij een godsdienstoefening enz. van bepaalde tegenstanders.

De wetgever heeft daar rekening mede te houden. Dat dit en geen andere oorzaak de reden van de strafverhooging is, bemerken wij dan ook èn uit het Verslag der Tweede Kamer èn uit de Memorie van Toelichting.

In het eerste lezen wij: De Commissie wenscht de strafverzwaring zoowel hier als in art. 158 (nu 146) te behouden. De bijzondere bescherming is niet eene bescherming aan de Kerk of aan de geestelijken verleend, maar de aard van ons volk brengt mede, dat inbreuk op zijn godsdienstzin als een zwaarder vergrijp wordt opgevat

dan inbreuk op de vrijheid van geoorloofde vergaderingen in het algemeen.

In de Memorie van Toelichting staat over art. 157 en 158, nu 145 en 146 het volgende:

De Grondwet erkent het recht der ingezetenen tot vereeniging en vergadering, en beschermt de Kerkgenootschappen.

De Strafwet heeft zich, gelijk tot dusver, bij deze grondwettige waardeering van de Kerkgenootschappen, te eerder aan te sluiten, daar de volksovertuiging hiermede overeenstemt. De verhindering van eene godsdienstige bijeenkomst maakt op het algemeen een veel pijnlijker indruk en deze meerdere prikkelbaarheid verhoogt het gevaar voor algemeene rustverstoring.

De verhindering en verstoring van kerkelijke plechtigheden en van begrafenisplechtigheden staat met die van godsdienstige bijeenkomsten gelijk.

STELLINGEN.

I.

De rechtsvordering, die volgens art. 313 B. W. den erfgenamen toekomt tot het betwisten der wettigheid van een kind uit de echtgenoot van hun erflater staande huwelijk geboren, kan ook door hen worden ingesteld als het kind zich niet in het bezit heeft gesteld van de goederen van den man, noch hen in dat bezit heeft gestoord.

II.

In art. 126 B. W. N°. 2 is vergeten op te noemen de curator.

III.

Eene exceptie van niet ontvankelijkheid kan worden tegengeworpen aan den voogd die voor den minderjarige eene rechtsvordering tot scheiding en verdeeling instelt, zonder daartoe verlof van den kantonrechter te hebben bekomen.

IV.

Hij die per telegram een zekere opdracht doet is gebonden, wanneer de lasthebber tengevolge van eene vergissing van den telegrafist bij het overseinen in strijd met de opdracht heeft gehandeld.

V.

De trekker van een wissel, door hem in voldoening van speelschuld gegeven, kan indien hij wegens non acceptatie of non betaling tot rembours wordt aangesproken, zich tegen den nemer nog beroepen op de exceptie van art. 1827 juncto 1825 B. W.

VI.

Eene in het buitenland opgerichte naamlooze vennootschap is bevoegd om hier te lande in rechten op te treden.

VII.

Met het oog op het Wetboek van Koophandel zijn visscherspinken als zeeschepen aan te merken.

VIII.

De geintimeerde behoeft bij anticipatie den appellant den gewonen termijn voor dagvaarding niet te laten.

IX.

Ten onrechte beweert PUCHTA in zijne Vorlesungen über das heutige römische Recht, dat de verkooper die voor de levering in het verkochte goed een schat heeft gevonden, niet gehouden is den kooper de helft daarvan uit te keeren.

X.

De ambtshalve toegevoegde raadsman mag van de verdediging niet afzien, omdat de beklaagde niet wil verdedigd zijn.

XI.

De bepaling van art. 105 Strafv. dat de bevelen van gevangenneming kunnen worden ten uitvoer gelegd, over de geheele uitgestrektheid van het koningrijk, geeft niet te kennen dat zij kunnen worden ten uitvoer gelegd in de woning van den beklaagde tegen diens wil.

XII.

De strafvordering vervalt tegen een kind beneden den leeftijd van zestien jaren, door vrijwillige betaling van het maximum der boete, in casu twee derden.

XIII.

Niets belet in het vonnis wegens een diefstal voor 1 Sept. 1886 door een dienstbode begaan, de kwalificatie van diefstal in dienstbaarheid op te nemen, en hem zonder aanneming van verzachtende omstandigheden tot minder dan een jaar gevangenis te veroordeelen.

XIV.

Het storen van een straatpredikatie valt niet onder art. 146 Strafwetboek.

XV.

Het verleenen van pensioen door den Staat aan zijn ambtenaren, en hun achtergelaten betrekkingen is als algemeene regel af te keuren, en dubbel af te keuren wanneer de ambtenaren verplicht worden, de middelen daartoe zelven bijeen te brengen.

XVI.

Bepaling van het aantal werkuren of werkloonen van overheidswege is af te keuren.

XVII.

Het gemeentebestuur is onbevoegd onder strafbedreiging te verbieden het ophalen van mest en ander vuil van de openbare straten, door anderen dan door de daartoe van zijnentwege aangestelde personen.

XVIII.

Amendementen op de begrooting voor buitenlandsche zaken met het doel om een bepaald gezantschap te verkrijgen of op te heffen, zijn ongrondwettig.

XIX.

Het gemeentebestuur is niet bevoegd last te geven tot het binnentreden van de woning eens ingezetenen, diens ondanks, ten einde uitvoering te geven aan art. 180 Gemeentewet, ingeval de betrokken verordening die bevoegdheid niet uitdrukkelijk geeft.

XX.

Een progressieve belasting op honden naarmate de grootte der honden is af te keuren.

XXI.

Eene plaatselijke verordening, tegen welker overtreding straf is bedreigd en waarbij aan de eigenaars van zekeren weg de verplichting opgelegd wordt dien weg te onderhouden, behoort niet tot de verordeningen bedoeld bij art. 239 der Gemeentewet en zij is derhalve, niet door den Koning goedgekeurd zijnde, niet als onwettig te beschouwen.